

тілесність/сексуальність, власний ідеалізм, який, стикаючись із реальністю, програє, – усі ці чинники спонукають їх до протидії, опору обставинам, що склалися, поняттям, позиціям об'єктів їхньої любові. Саме це змушує героїнь бути дієвими, сильними, вольовими неординарним особистостями, створює ауру модерності.

Отже, чоловічий дискурс творення образу модерної жінки в І. Франка та В. Винниченка став значним внеском у розвій української літератури як на рівні вибору матеріалу, так і на рівні поетики. “Нові” героїні стали окрасою прози та драматургії, ще одним кроком до входження вітчизняного мистецтва слова в контекст європейського.

Література:

1. Бебель А. Женщина и социализм. – Москва, 1959.
2. Веретельник Р. Фемінізм в драматургії Лесі Українки // Сучасність. – 1991. – Лютий – Ч. 2 (358).
3. Винниченко В. Вибрані п'єси. – К., 1991.
4. Поліщук Я. Міфологічний горизонт українського модернізму. – Івано-Франківськ, 2002.
5. Рудницька М. Статті, листи, документи. – Львів, 1998.
6. Франко І. Батьківщина // Український Декамерон. – К., 1993.
7. Франко І. Збір. творів: У 50 томах. – К., 1976–1986.

Микола Крупач (Львів)

Іван Франко та Євген Маланюк: у пошуках ознак зрядуцього (різдвяна казка як історіософічна візія майбутнього України)

Про пророчий дар Івана Франка сказано вже чимало. Здатність вдивлятися в майбутнє й бачити там візії, які з часом справджуються, – це одна з найвеличніших ознак його геніальності. Аналогічним даром володів і Євген Маланюк.

Правда, донедавна до цієї унікальної здатності людського розуму матеріалістична наука ставилися насмішкливо. Пророків у своїй Вітчизні мати вже не дозволено тисячоліттями. Та й власний народ не хоче їх поважати. Це зауважив ще Христос. Утім, потрібно все ж таки навчитися поважати пророків у своїй Вітчизні. Хоч би вже й мертвих. Раз Бог створив народ – то й посилає йому пророків. Але чи вміють впізнавати його співвітчизники, брати по крові? Пригадаймо Шевченкового “Пророка”:

Неначе праведних дітей,
Господь, люб'я отих людей,

Послав на землю їм пророка;
Свою любов благовістить!
Святую правду возвістить! [...]
Слова його лились, текли
І в серце падали глибоко!
Огнем невидимим пекли
Замерзлі душі [10: 102].

І хоч ніби люди й “Полюбили / Того пророка, скрізь ходили / За ним і сльози, знай, лили”, але то були “Навчені люди. І лукаві!” – каже Т. Шевченко [10: 102].

Отак було і з І. Франком. “Навчені люди. І лукаві!”. Франком повідану “Господню святую славу / Розтлили... І чужим богам / Пожерли жертву! Омерзились! / І мужа свята... горе вам! / На стогнах каменем побили” [10: 102]. Б’ють і досі. Тому, наприклад, природно “знижує плечима” Р. Чопик хоч би й у франківському номері журналу “Дзвін” у статті “Про читання Франка, або як обійтися без “Коду да Вінчі” [9]. Він прагне перевчити “Навчених людей. І лукавих!”. Та дарма – вони й так добре знають, що роблять. У них своя “правда” і свої “боги” – як сказав Т. Шевченко – “чужі”.

Оті “Навчені люди. І лукаві!” зі ступенями та званнями в угоду “чужим богам” знову ж таки, наприклад, не включили до видання творів І. Франка в 50-ти томах один із його найцікавіших та найбільш далекоглядних в історіософському аспекті творів – “Святовечірню казку”, хоч до видання у 20-ти томах вона входила.

Чим же завинила так Франкова “казка”, що навіть не увійшла в найповніше видання його творів, підготоване у радянській імперії? Та й чому сам І. Франко назвав твір, який став вагомим плодом його християнської віри та історіософської інтуїції, – “казкою”?

На перше питання дати відповідь досить легко. “Науковці” в погонах швидко розгледіли у цій поезії християнські світоглядні позиції письменника-філософа, а з його творів потрібно було вичавлювати камінь письменника-“матеріаліста” й “безбожника”. Отож, “Святовечірня казка” просто заважала їм. Та й нова вільна Україна, яка поставала у Франковій візії, вже мала мати надто великі кордони, а це не відповідало планам московської ідеології. Із “Прологом” до “Мойсея” яось змирилися, бо навіть “свої” розпинали І. Франка за цю поему. І це було на користь радянській ідеологічній системі в “обшліфовуванні” світоглядних позицій письменника. Отже, “Пролог” можна було яось замаскувати під гіперболічність поетової уяви. Але от “Святовечірня казка” заважала цьому, бо стверджувала, що Франкова візія кордонів України жила в уяві понад десяток років – це щонайменше. Тому й загубився цей твір, як і багато інших, у лабіринтах “найчеснішої” у світі ідеології – “пролетарської”.

А от відповідь на друге питання, видається, потребує певних роздумів. А. Скоць, який провів перше розлоге дослідження “Святовечірньої казки” [6], не загострив уваги на визначенні жанру твору. Але це намагається детальніше зробити Н. Тихолоз у своєму дослідженні “Казкотворчість Івана Франка (генеологічні аспекти)”.

Дослідниця наводить спочатку визначення жанру казки, яке подав сам І. Франко: казка – це “оповідання, в яким дійсність перемішана з чудесним елементом, так що цілість являється свобідним виплодом фантазії, без ніякої побічної, церковно-моралізуючої цілі” [7: 71]. Далі свої роздуми про “Святовечірню казку” Н. Тихолоз містить у розділі “Між сном і дійсністю: філософсько-сновізійні (тут і далі курсив наш. – М. К.) казки Івана Франка”, але не погоджується у цьому ж розділі з П. Іванишиним, який “жанрово класифікував цей текст як *візію*”. І продовжує: “Проте твір І. Франка, на наш погляд, виявляє радше типові риси “*різдвяної казки*”, якій властиві біблійні образи (ангелоподібна постать Жінщини, уявний образ Христа); символізм; фантастичні події, що відбуваються у святкову ніч на Різдво і протиставляються буденним, похмуро-реалістичним картинам дійсності; щаслива, мажорно-оптимістична кінцівка. При цьому “*різдвяні казки*” часто “*створяться як психологічна фікція (сон, марення, видіння, роздвоєння, хворобливий стан героя)*” (Н. Тичина). І це не дивно, бо ж витвори нашої сонної уяви, як відзначає Е. Фромм, істотно не відрізняються від міфів і казок...” [7: 202–203].

Загалом, здавалося б, формально жанрові ознаки Франкового твору визначені правильно, але все ж, видається, є в цьому твердженні й деякі суперечності. Передусім, навіщо ж було сперечатися з П. Іванишиним про “Святовечірню казку” як *візію*, коли сама авторка дослідження відводить їй місце серед “*філософсько-сновізійних*” казок. Далі, чому було не віднести цей твір і до такої жанрової модифікації, як хоч би й політична казка, про яку Н. Тихолоз пише у своєму дослідженні, адже вона погоджується із твердженням А. Скоця, що “Святовечірня казка” – “важливий художній документ його (Франкового. – Н. Т.) націоналізму” [7: 200].

Класифікувавши твір І. Франка як “*різдвяну казку*”, дослідниця, посилаючись на наукові авторитети, вдалася до узагальнених роздумів про модифікацію цього жанру, які ніби й не стосуються “Святовечірньої казки”, але в них звучать такі двозначні слова, що варті настороги, як “*психологічна фікція*”, “*марення*”, “*роздвоєння, хворобливий стан героя*” тощо. Ніби мова зовсім не йде про “художній документ” Франкового “націоналізму”, а, наприклад, про Різдвяну ніч з Гоголевого циклу “Вечорів на хуторі біля Диканьки”, з його “*психологічними фікціями*” – чортами, відьмами, “*мареннями*”, “*роздвоєннями*” та “*хворобливими станами героїв*”.

А втім, глибинний знавець літератури, її практик і теоретик, – І. Франко – мовби й сам суперечить собі, коли дає власне теоретичне визначення жанру казки та на практиці застосовує його для визначення жанру свого твору. Якщо у його “Святовечірній казці” таки дещо “дійсність перемішана з чудесним елементом”, то аж ніяк “цілість” у ній не “являється свобідним виплодом фантазії”, а ще більше не можна стверджувати, що Франків твір написаний “без ніякої побічної, церковно-моралізуючої цілі”.

“Святовечірня казка” – це радше поетове різдвяне звернення (“проповідь”) до свого народу (“пастви”) з нагоди одного з найбільш значущих християнських свят. Але як особа цивільна, І. Франко, аби не мати зайвих підозр із боку церков-

ної влади, подав власне різдвяне послання до свого народу у формі, яка могла б запобігти звинуваченням його у “месіанізмі”, бажанні стати пророком і таке інше. Він не хоче бути ще раз “каменованим”. Уперше твір навіть було надруковано під псевдонімом.

Про трепетне ставлення І. Франка до своєї “Святовечірньої казки” свідчить і той красномовний факт, що майже через 20 років після першої публікації він відкрив цим твором збірку “Давнє й нове”, використавши “Замість пролога” до своєї поетичної книги.

“Святовечірня казка” – це водночас і Франків “апокриф”. Як належить такому жанру – він таємний, прихований, і аж ніяк не може бути канонізованим церквою. Це добре розуміє поет, тому й не зазіхає на щось подібне. І щоб красномовно довести це громаді, називає жанр свого послання-об’явлення скромно й без будь-яких претензій – “казкою”. Тепер “Навчені люди. І лукаві!” ні в чому не зможуть знайти зачіпки для чергового “каменування” автора. Розумні ж і справді побожні християни – і в “казці” відчують Божественну Істину, якщо вона там є.

З іншого погляду, І. Франко таки, напевно, й сам, як згодом і Мойсей із його поеми, сумнівався, чи має він право брати на себе пророчі функції щодо долі власного народу, чи є у його візії “огник” Божественного Провидіння – Святий Дух. І як людина глибоковіруюча та моральна, він не взявся писати “Євангеліє від Івана Франка” чи “Об’явлення Івана Франка”, але й Дух, що вважав рушієм Божественної Правди, вгамовувати у собі не став – він матеріалізував його в поетичній візії. А чи казка вона, чи пророцтво – мав показати час.

Єдине біблійне визначення істинності пророцтва – це його здійснення. Щодо Франкової візії майбутньої української держави, то нагадаємо, що зродилася вона далекого 1883 року, коли віра в українську державність виринала в помислах лише небагатьох. Навіть той, кого ми мали б називати вчителем І. Франка, М. Драгоманов, бачив її у федерації з Росією. І. Франко ж “замахнувся” не тільки на об’єднання українських територій, які були тоді розірвані могутніми імперіями, але й додав до них ті, які й сучасний росіянин вперто називав би “исконно русскими” – “Дон”, “Кавказ”. Отож, пророцтво поета збулося: Україна стала державою, але трохи меншою, ніж бачив її у своїй візії І. Франко і якою вона насправді мала б бути.

А втім, не поспішаймо робити висновки, що Франкове пророцтво збулося не на всі сто відсотків. Він таки пророк, коли пророцтво його справдилося з такою великою долею достовірності. І це визнання – не містичне переконання, а вже часом та історією раціонально доказаний факт. (Навіть коли це твердження почне коментувати матеріаліст із позицій наукової інтуїції, то й він має визнати, що інтуїцію мають багато людей, але справді науковою, тобто пророчою, вона є далеко не в кожного). Але ці ж – час та історія – рухаються далі, і вони вже довели, що всі імперії на землі рано чи пізно розвалюються. Отже, можливо, наступним поколінням (дай Боже, щоб і нам) вдасться пережити стовідсоткове реальне втілення Франкового пророцтва, чи хай вже буде й – наукової інтуїції, аби тільки збулося. Тож маймо

надію, що не тільки сусіди полюють на наші етнічні території, але й наші землі ще перебувають у наймах у сусідів.

Ота Франкова візія і мала б стати однією з *перспективних національних ідей* українців, ознакою грядущого. І так вартувало б розглядати її, не оглядаючись на Франкове визначення жанру (дуже умовне й приховане) власного твору, у якому вона була озвучена – хоч би до того часу, коли у якійсь черговій книзі під назвою “Франко як міфотворець” нас не переконують у зворотному. (Між іншим, цікаво, якою була б реакція, коли б, наприклад, з’явилось дослідження “Мойсей як міфотворець”? Напевно, воно б справедливо обурило багатьох правовірних євреїв. А можливо, таке вже й є?).

Також не потрібно постійно наголошувати, що “Святовечірня казка” – це *сновізійна* казка. Бо коли вже бути дуже ретельним дослідником, то варто зауважити, що у творі ніде безпосередньо не сказано про видіння ліричного суб’єкта як про сон. Хоча І. Франко й користувався формою сну як художнім засобом для реалізації власної творчої ідеї (згадаймо хоч би його “Каменярі”), але в аналізованому творі він чітко дає зрозуміти читачеві, що видіння його ліричного суб’єкта є реальним, хоч і містичним. Коли з’явилася “надземна” “жінщина”, він “думав” “у самоті” “в тьмі кімнати”. Отож, у той час він був, хай як це незвично звучить, містичним “раціоналістом”. Своїм твором І. Франко немовби “розбив” твердження, що обов’язково “раціоналіст = матеріаліст = безбожник”. Ліричний суб’єкт наголошує, що його “зір осліплений схилився вниз в тій хвили” [8: 313]. Отож, він аж ніяк не спав. А що в кінці твору він “збудивсь” від “поцілюю неземного” – то тут аж надто широке коло для інтерпретацій, у яке можуть влізти зі своїми тлумаченнями навіть “професійні” ханжі від “літератури”. Не варто також говорити про “марення”, “роздвоєння” чи “хворобливий стан героя”. Думки його виважені, точні – і аж ніяк не амбівалентні.

Але навіть коли б це й був сон ліричного героя, то твердження Е. Фромма про те, що “витвори нашої сонної уяви істотно не відрізняються від міфів і казок” можна урівноважити твердженням ще одного авторитета від науки, К.-Г. Юнга, який снам надає виразного метафізичного характеру: “Ми знаємо, що на нас впливає щось невідоме, стороннє; так, нам відомо, що сон або фантазію ми *не створюємо*, але вони виникають якось самі по собі. Те, що підштовхує нас на цьому шляху, можна назвати впливом, який виходить”, зокрема, від “демона” чи “від Бога” [11: 281]. А далі, коли мова заходить про прекогнітивні сновидіння, до яких мав би належати сон і Франкового ліричного суб’єкта, дослідник стверджує, що подібні сні ми не маємо права приписувати власному розумові, “адже вже давно і твердо встановлено, що такі сновидіння являють собою знання випереджуючі, або дальнознання” [11: 286]. І це твердження К.-Г. Юнга якнайкраще можна було б проілюструвати “Святовечірню казкою” І. Франка, коли б вона справді була сном ліричного суб’єкта чи ж самого автора.

Водночас свою візію майбутнього України (“знання випереджуючі, або дальнознання”) письменник-філософ “одягнув” в дещо “барокову” форму; вона, по-

годжуємося, і справді має деякі ознаки різдвяних містерій. Є в її задумі та стилі перспективної подачі долі України щось навіть і від “Милості Божої” невідомого автора. Загалом форма подачі ідеї – попри складне й оригінальне жанрове сплетіння – буквально блискуча, взірцева, не кажучи вже про зміст. Усе тут розраховано до найдрібніших нюансів. І. Франко врахував і генетичну побожність українського народу, його трепетне ставлення до Святого Вечора, любов до Матері Божої та Христа. І в “модуль” цих різдвяних архетипів буквально “вживив” ідею відродження української державності.

“Святовечірнім” він назвав свій твір, бо його епоха була ще тільки “вечором” перед народженням (“різдвом”) України. Український народ (діти) ще немовби тільки перебували в утробі жінчини-матері, і їх побачити міг тільки той, хто мав особливе (“третє” – “рентгенівське”) око. Отак, як колись пророки передбачили народження Христа чи, наприклад, відродження Ізраїлю, І. Франко передбачив народження (відродження) України-держави. Зараз одкровення поета може декому видаватися навіть банальністю, тому ще раз варто нагадати про той складний період в історії нашого народу, коли воно зродилося в помислах поета. Та й сам І. Франко не хотів свого часу вступати в зайву полеміку зі скептиками та зневірами, тому, видається, у назві твору й ужив слово “казка”.

Коли б до відкриття рентгенівського проміння хтось сказав, що бачить дитя в утробі матері, його б засміяли або каменували. Тепер ми вже до цього звикли. Звикати все ж потрібно й до того, що деякі люди можуть мати справді пророчий дар. Але людство радше вірить ворожбитам, астрологам та іншим шарлатанам, бо вони говорять те, що більшість хоче чути (це добре показала Леся Українка у драматичній поемі “Кассандра”).

“Каменованим” за життя та й після смерті був (і буде) ще один український поет із пророчим даром – Є. Маланюк. Усе його свідоме життя пройшло в роздумах про грядуще України та світу загалом. Своїми помислами та духовими “громами” він викликав та формував його. Про пророчі здібності поета вже доводилося писати [1]. Нагадаємо лише, чого тільки вартує для осмислення поточного стану політично-економічної ситуації в сучасній Україні його передбачення ще початку 1920-х років про реанімацію ідеї відродження монархічного устрою в російській імперії після краху більшовицької системи. Тоді навіть найближчі друзі дивилися на нього як на дивака (це м’яко кажучи). Тепер його передбачення вже аж надто яскраво стає доконаним фактом, підтверджуючи аналітично-пророчі здібності Є. Маланюка.

Через побоювання, що його не зрозуміють сучасники та нащадки, Є. Маланюк мусив фактично “зректися” значної частини свого раннього творчого доробку. І тепер, коли все ж таки волею обставин і провидіння вдалося його розшукати, маємо внести суттєві корективи не тільки в біографічні відомості про поета, але й переосмислити всю його творчість.

І хоч, як зауважив Т. Салига, “упродовж життя Є. Маланюк залишався Франковим “Semper tiro” [5: 70], зараз важко стверджувати, за браком фактів, чи був мо-

лодій поет знайомий із “Святовечірньою казкою”. Та в роки Першої світової війни він, офіцер російської армії за званням, але українець за духом, буквально метеором “влетів” у національну літературу поетичним твором, який назвав буденно просто – “Казка”. І сталося це в рік, який був останнім у земному житті І. Франка, але, правда, у місяці, у якому вшановуємо народження Великого Каменяра та нашого державного суверенітету. Дивовижний збіг! А може, і не збіг, а доказ істинності Шевченкового твердження, що “Господь, люб’я отих людей” постійно посилає “на землю їм пророка”?

Маланюкова “Казка”, як і “Святовечірня казка” І. Франка, не має майже нічого спільного в жанровому визначенні із канонічною казкою. Це історіософічна візія минулого та майбутнього України, яка закінчується закликком до національно-свідомих дітей рідної землі, аби ті розбудили український народ до нового, вільного життя. Немовби збуджений поцілунком-прозрінням “Русі-України” ліричний суб’єкт Франкової “Святовечірньої казки” передав естафету пробудження українців іншим, серед яких був і молодий хлопець із херсонських степів, і наратор вже його “Казки” продовжив справу свого попередника. Та коли все ж уперто шукати в Маланюковому творі ознаки “казки”, то радше жанрово потрібно було б визначити його як політично-історіософічну “казку” (при цьому, як і при визначенні Франкового твору, слово “казка” вартувало б брати у лапки).

Ще 1916 року Є. Маланюк відчув сприятливий момент для відродження української державності. Вже, очевидно, у першому опублікованому творі, який і справді “чудом” вдалося віднайти, він точно вловив характер грядущих подій. Потім він брав безпосередню участь у національно-визвольних змаганнях, аби відчута, буквально “вловлена” ним десь там, у невідомих нам висотах Духа, “казка” стала реальністю. Але історія розпорядилася по-іншому. Наступала епоха, яку дуже вдало Д. Мережковський охарактеризував епохою “грядущого Хама”. І поет-воїн опинився за дротами польських таборів для інтернованих, які стали розплатою українцям за союз із Польщею.

Коли після трагічного Другого зимового походу частин Армії УНР в запілля більшовиків стало зрозуміло, що найближчим часом Україна не відвоює своєї незалежності, оптимістичний настрій Маланюкової музи різко змінився на трагічний, а незабаром переріс у трагічно-оптимістичний. Зокрема, на початку 1922 року у львівській газеті “Рідний край”, який редагував М. Яцків, Є. Маланюк надрукував уже прозову, за визначенням самого автора, “різдвяну казку”, яку назвав “Святий вечір сироти”. Цей також нещодавно віднайдений твір письменник нібито теж намагався написати за канонами “різдвяної казки”, про що свідчить досить розлогий вступ до нього. Він цікавий і тим, що містить своєрідний тематичний огляд різдвяних казок. Оскільки твір Є. Маланюка невідомий для широкого загалу, то процитуємо цей вступ: “Віддавна встановився звичай, що в день Різдва часописи подають святочне оповідання на благочестиву тему, більше всього про те, як Бог посилає бідним людям щасливі свята за їхню чесноту. З року в рік подається в

рiзних вiдмiнах оповiдання про те, як у святий вечiр бiдна сирота замерзає пiд тинном, але перехожа побожна людина забирає сироту до себе в хату i сирота весело святкує Рiздво в сiм'ї побожної людини. Часом оповiдач дає сиротi замерзнути, i тодi являється покiйна мати i забирає сироту на небо до Бога. Инодi подається народне оповiдання, як бiдний, обтяжений великою родиною, сидить в святий вечiр у нетопленiй хатi, без шматочка хлiба, та в розпуцi жде чорта, щоб продати йому свою душу. Вночi вийшов бiдний з хати шукати чорта i побачив на полi вогонь. Припускаючи, що то чумаки розклали багаття, пiшов просити у них вугликiв, щоб затопити в хатi. Чумаки насипали бiдному вугликiв до поли свитини, i коли вiн принiс їх додому, то побачив, що то не вуглики, а золотi червiнци. I Рiздво було веселе, i бiдний розбагатiв. То були не чумаки, а янтели Божi” [2: 4].

Отже, Є. Маланюк добре знав жанровi ознаки рiздвяної казки. Далi iз при-
таманим йому, зокрема в раннiй перiод творчостi, прихованим сарказмом вiн
оповiдає, як рiздвяну казку “експлуатують” з певною полiтичною метою: “Пiд час
вiйни, – продовжує вiн, – оповiдали про жовнiра, який замерзав засипаний снiгом
на стiйцi, виконуючи свiй обов'язок до кiнця” [2: 4].

Письменник навiть оповiдає, як змiнився “змiст свiяточних оповiдань” “пiсля
збудування совiтського раю на Сходi Європи”. I наводить приклад нової свiятовечiр-
ної казки, яка буцiмто була створена в окупованiй бiльшовиками Українi:

“У святий вечiр прийшов додому зi служби якийсь другорядний товариш комi-
сар. На превелике його диво хата була чистенько прибрана й уквiтчана паперовими
квiтками. Пахло смаженою рибою й гарячою ковбасою. На столi стояла пляшка з
самогонкою. Вбрана по свiяточному жiнка посадила його за стiл вечеряти i не тiль-
ки не лаяла його за те, що п'є горiлку, але наливала йому чарку за чаркою, нiжно
припрошуючи: пий, сьогондi святий вечiр.

Вечеря була така гарна, горiлка така добра, що комiсаровi не в тямки було
спитатися, що то за свiято. Лише на другий день уранцi, коли жiнка збиралася до
церкви, вiн довидався, що то вiн свiятував контрреволюцiйний свiятий вечiр. Тодi
комiсар побив жiнку, прогнав її з хати i побiг до чрезвычайки каятися та присяга-
тися, що бiльше не пiддасться спокусi.

Отож, бачите, як обставини часу впливають на рiздвянi теми” – пiдсумовує
автор [2: 4].

Подана вставна “казка” у тексті “рiздвяної казки” “Святий вечiр сироти” Є. Ма-
ланюка, очевидно, також належить його перу. Свiй сарказм вiн дещо “розбавив”
гумором, аби продовжити болючу для нього тему – втрату Вiтчизни: “То що ж
його тепер вам розказати? – веде далi розмову з читачами автор. – Хiба про бiдно-
го емигранта, що шукав чорта, щоб продати йому душу. Так не повiрите, бо тепер
нема таких чортiв, щоб купували такий дешевий крам, тим бiльше, що всi чорти
тепер при роботi в совiтському пеклi, де для них стiльки працi, скiльки не було ще
з того часу, як Бог прогнав їх з неба. Нi, лучше розкажу, як в добрi старi часи, про
бiдну сироту” [2: 4].

І розповідає власну “різдвяну казку”, яка, як і Франкова, має явний художньо-історіософічний підтекст і за жанром належить радше до політичної “казки”. У ній автор, як і його геніальний попередник, у різдвяній візії прагнув углядіти грядуще “різдво” України. Її персонажами є дві сестри-сироти, Україна й Галина (із тексту чітко зрозуміло, що мова йде про Наддніпрянську Україну та Галичину); втікач із каторги, “лютий душогуб, москаль “Рваная Ноздря”, який “зібрав коло себе банду злодіїв” та окупував “наддніпрянські лани” [3: 4]; а також байдужі до України, але корисливі Англієць, Американець, Француз та уповноважений представник більшовицької влади в Польщі на початку 1920-х років – Карахан [4: 4].

Коли уважно вчитатися у цей Маланюків твір, то стає зрозуміло, що він також не втратив своєї актуальності й сьогодні. Каторжанин “Рваная Ноздря” та “банда злодіїв” і далі грабують Україну. У “казці” Є. Маланюка “Рваная Ноздря” напився людської крові замість горілки та й “здох”. Тому так хочеться, аби пророчий дар письменника-історіософа не підвів його (та нас) і цього разу.

Література:

1. Крупач М. “Я – кривавих шляхів апостол...” (До проблеми пророчого візонерства в історіософських поглядах Є. Маланюка) // Українське літературознавство. – Львів, 1995. – Вип. 61.
2. Маланюк Є. Святий Вечір сироти (Різдвяна казка) // Рідний край. – 1922, 11 січня. – Ч. 7.
3. Маланюк Є. Святий Вечір сироти (Різдвяна казка) // Рідний край. – 1922, 12 січня. – Ч. 8.
4. Маланюк Є. Святий Вечір сироти (Різдвяна казка) // Рідний край. – 1922, 13 січня. – Ч. 9.
5. Салига Т. Вогнем пречистим. – Львів, 2004.
6. Скоць А. “Святовечірня казка” Івана Франка // Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин. – Львів, 1998.
7. Тихолоз Н. Казкотворчість Івана Франка (генетичні аспекти). – Львів, 2005.
8. Франко І. Святовечірня казка // Франко І. Твори: У 20 томах. – К., 1952. – Т. 11.
9. Чопик Р. Про читання Франка, або як обійтися без “Коду да Вінчі” // Дзвін. – 2006. – Ч. 8.
10. Шевченко Т. Пророк // Повне зібрання творів: У 12 томах. – К., 1989. – Т. 2.
11. Юнг К. Г. Поздние мысли. Собрание сочинений: В 19 томах – Москва, 1992. – Т. 15.

Леся Демська-Будзуляк (Київ)

Іван Франко у критичній рецензії неокласиків

Від моменту сходження Івана Франка на вершини національної культури, не було жодного періоду в історії української літератури, коли прозаїки не намагалися по-новому переосмислити творчий здобуток генія. Постійні ревізії життя й творчості письменника можна пояснити передусім його значущістю та фундаментальністю спадщини у пошуках власної національної та культурної ідентичності.